

КОНЦЕПЦІЯ «ОРГАНІЧНОЇ ПРАЦІ» В ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ СПАДЩИНІ ВОЛОДИМИРА БАРВІНСЬКОГО

Наталія Маслій

здобувач кафедри новітньої історії України
Львівського національного університету імені Івана Франка

Подано основні аспекти українського варіанту концепції «органічної праці» Володимира Барвінського, відображені в публікаціях газети «Діло» і журналу «Правда», висвітлено внесок публіциста у творення цієї концепції.

Ключові слова: Володимир Барвінський, концепція «органічної праці», газета «Діло», журнал «Правда».

In the article the main aspects' ukrainian version of «the Organic Work's» conception that are based on Volodymyr Barvynski publishes, the newspaper «Dilo», the magazine «Pravda», are given. The article shows the investment by public figure in creation this conception.

Keywords: Volodymyr Barvynski, «the Organic Work's» conception, the newspaper «Dilo», the magazine «Pravda».

Поданы основные аспекты украинского варианта концепции «органичной работы» Владимира Барвинского, которые нашли свое отображение в публикациях газеты «Діло» и журнала «Правда», освещена роль публициста в создании этой концепции.

Ключевые слова: Владимир Барвинский, концепция «органичной работы», газета «Діло», журнал «Правда».

Володимир Григорович Барвінський (1850–1883) — український політик і суспільно-політичний діяч, публіцист і письменник, редактор газети «Діло» і журналу «Правда», один із організаторів та ідеологів народовецької (українофільської) течії, який на зламі 70–80-х рр. XIX ст. сформував головні засади українського варіанту концепції «органічної праці». Діяльність В. Барвінського у творенні цієї програми залишається малодослідженою. В українській історіографії складові концепції «органічної праці» розглядали дослідники Б. Янишин [66], І. Куций [50], О. Аркуша [1], М. Мудрий [54; 55].

Метою нашого дослідження є розкриття основних аспектів концепції «органічної праці», відображених у публікаціях В. Барвінського, залучення до наукового аналізу великої публіцистичної спадщини народовця.

Джерельною базою для статті послужили публікації В. Барвінського у газеті «Діло» і журналі «Правда», в яких подано важливі елементи концепції «органічної праці», які подекуди тісно переплітаються, що ускладнює їхнє виокремлення як складових теорії. Однак це може свідчити про цілісність та тісний взаємозв'язок окремих частин концепції, розвиток та існування яких один без одного неможливі. В окремих статтях автор лише поверхово або дуже стисло порушив це питання, в інших — заглибився у суть без наголошення, що це є складова програми «органічної праці». Однак слід сказати, що термін «органічна» праця рідко трапляється у публіцистичній спадщині В. Барвінського. Здебільшого публіцист використовував синоніми: словесна, народна, всенародна, духовна, суспільна, спільна, позитивна, повсякденна праця тощо, а також саме слово «праця».

До джерельної бази дослідження залучено спогади про В. Барвінського [56; 64], які частково доповнили канву тогочасних подій. Особливо цінним для дослідження є бібліографічний показник змісту часописів «Правда», «Діло» та інших видань, який у 1884 р. склав і помістив у доповненні до тринадцятого випуску «Правди» за 1880 р. І. Франко [65]. Ця найбільша за обсягом праця Камєняра бібліографічного характеру, 1867–1883 рр., містить перелік опублікованих статей В. Барвінського, була перевидана у 2008 р. [63]. Оскільки В. Барвінський зазвичай не підписував свої статті, зрідка вказуючи ініціали або літературні псевдоніми, авторство використаних у дослідженні статей В. Барвінського подано у квадратних дужках.

Народовські лідери, зокрема й В. Барвінський, у 1870–1880-х рр. розгорнули просвітницьку діяльність на засадах позитивізму та пов'язаної з ним програми «органічної праці» [50, с. 37]. Поступово народовці усвідомлювали значення реальних особистісних стосунків, давали їм тверезу оцінку та виробили нову програму, яка б забезпечила українцям збереження національної ідентичності та формування сильного національного організму, спроможного у майбутньому використати шанс на суспільну автономію. Наріжним каменем такої програми стала ідея «органічної праці», чимало в якій було запозичено з чеського і польського досвіду, зокрема, зі сформульованої стьаньчиками (представниками польського національного руху) концепції «органічної праці» [26], хоча

народовські лідери і не наголошували на цьому [66, с. 108]. В. Барвінський закликав українців до «органічної праці», неодноразово беручи за взірець для наслідування чеських діячів національного руху [30, с. 1; 51] та шукаючи шляхів примирення та порозуміння з поляками.

У результаті нашарування польських і чеських зразків національних рухів та взаємодії між ними в Галичині поступово викристалізовувалася власна українська модель концепції «органічної праці». Її головні засади відображені в публіцистичній спадщині В. Барвінського. Теорія передбачала використання легальних можливостей для зміцнення матеріальних та інтелектуальних сил народу, введення його в контекст європейських політичних цінностей. «Органічна праця» містила комплекс заходів у політичній, економічній і культурній сфері, зокрема, в її основі було збереження народних обрядів, одягу, ширення просвіти і моральності, заснування читалень, господарських спілок і хорів, піднесення матеріального добробуту народу, вплив на виховання української молоді в народному дусі, сприяння пробудженню національної свідомості української інтелігенції, змодельовання співжиття українців з іншими народами тощо.

В. Барвінський розумів необхідність такої концепції «органічної праці» для галицьких українців, елементи якої виклав у періодичних виданнях «Правда» і «Діло» для широкого народного обговорення. Символічним можна вважати видання газети «Діло» В. Барвінським на противагу русофільському «Слову», адже саме в цій грі слів приховувався зміст «органічної праці». У листі з м. Карльсбад, 1882 р. до брата Олександра Володимир писав, що працює над такою спеціальною «програмою праці» українців [51]. Брати погоджувалися з потребою програми «органічної праці», особливо наголошуючи на активізації діяльності «Просвіти», заснуванні власної книгарні, створенні господарсько-промислового товариства з якнайчисленнішими філіями в краю, організації співацьких товариств, виданні бібліотеки повістей, а також на перетворенні Товариства імені Шевченка у Львові в наукове [66, с. 121]. Більш систематизовано ці погляди О. Барвінський виклав у статті «Наші народні хиби и потребности», де зазначено важливість і взаємозв'язок морального та матеріального розвитку народу, наголошено на необхідності участі духовенства у реалізації програми «органічної праці» [46].

Висвітлюючи на сторінках «Правди» і «Діла» недоліки існуючого ладу, В. Барвінський закликав українців стати активними учасниками реалізації концепції «органічної праці». Проте, на його думку, розповіді про одну недолу без заходів просвіти селян, це все одно, що говорити хворому про його недугу, не даючи ліків [37, с. 156, 158]. Такими «ліками», на думку В. Барвінського, була концепція «органічної праці», а найпершим засобом для її реалізації — активна культурно-просвітницька діяльність серед селян і міщан. Народовці домоглися справжнього прориву у створенні сільських читалень. У цьому їм допоміг взірцевий Статут і детальний опис як заснувати читальню, надрукований «Просвітою» і розповсюджений у селах й містечках. Кількісна зміна промовисто засвідчує результати такої акції: якщо у 1876 р. у «Просвіті» було лише 6 читалень, то за 1882 р. Товариство поповнилося 39 новими читальнями [66, с. 125], перед якими народовці на початку 1880-х років, крім суто просвітницьких, ставили також громадсько-економічні завдання.

Концепція «органічної праці» передбачала тісний зв'язок українського народу з інтелігенцією, представленою здебільшого селянами і священиками, які брали участь у літературній праці, у популяризації українського слова. Завдяки цьому українська література мала розповсюджуватися серед українського народу [18, с. 2].

Сприяття розвитку програми і плану «органічної праці», зокрема, просвітницького завдання концепції, повинно було українське видавництво. Розвиток періодичних українських літературних видань мав би допомогти виконати народовську програму. Щоправда, недостатня кількість таких видань, наявність лише поодиноких літературних публікацій прихильників цієї концепції та відсутність центру, навколо якого можна було б згуртуватися для спільної «органічної праці», зменшила ефективність поширення програми в ділянці розвитку мови й літератури. Пожвавлення такої праці відбулося у 1882 р., коли кількаразово було перевидано деякі нові українські книги, що мали великий попит [58, с. 1].

У контексті формування основних положень концепції «органічної праці» В. Барвінський на початку 1880-х років звернув увагу на важливість і необхідність поширення в Галичині української белетристики, популярної літератури, перекладів кращих творів зарубіжної літератури. Народовці розпочали таку практику

виданням «Бібліотеки найзнаменитіших повістей», «Руської історичної бібліотеки», «Дрібної Бібліотеки», «Русько-Української Бібліотеки». Низькі ціни цих видань зробили їх доступними для населення.

В. Барвінський не ігнорував вплив польської літератури, вважаючи його не завжди позитивним фактором у вихованні української молоді. Адже «не тільки школи и уряды польонизують насъ: мы самі польонизуемъ себе еще гѣрше въ дома. Наші сыны и браты, а особливо наші доньки и сестры читають и зачитуються польскими пустословными повѣстями, польскими квасно-патріотичными и шумно-фразистыми поезіями, польскою популярною, т. є. крайне безкритичною и шляхетско-сторонничю исторією. Отти они набирають того польского духа...» [57].

В. Барвінський наголошував, що українська народна література з точки зору «широты и ширости своего націоналізму... глубины щиронародного чувства» мала більшу силу, ніж польська література [18, с. 2], хоча він не був противником залучення чужих елементів до системи національної культури, щоправда, за умови, що вони «розумні, здорові і хосенні для піднесення людей» [57]. Громадський діяч безкомпромісно виступав проти чужого, коли воно «псує нашъ смакъ литературный и артистичный, псує нашъ народный характеръ» [57].

Концепція «органічної праці» передбачала ґрунтовну реформу приватного життя, системи виховання молоді. В. Барвінський писав: «не пхайте вбогого селянина з коліски між моральних калік» [2, с. 13]. Він вважав, що просвіта і наука не повинні бути привілеєм лише однієї суспільної верстви. Навчання має бути обов'язковим, охоплювати усіх дітей і здійснюватися рідною мовою. У статтях публіцист неодноразово наголошував, що чинна система освіти відставала від реальних потреб [35, с. 1]. Саме сім'я, на його думку, є ядром національного виховання, яке забезпечується залученням дітей через мову до духовних багатств народу. В. Барвінський схвально відгукувався про рух гімназійної молоді та її розвиток і виховання, про що дізнаємося з його листа до пароха Льва Гузара [53], написаного у 1877 р. та опублікованого в «Правді» за 1890 р. з нагоди сьомої річниці від дня смерті В. Барвінського.

Наголошуючи на важливості виховання молодих галичан, В. Барвінський вказував на майже цілковиту занедбаність домашнього, дошкільного і шкільного виховання, від яких залежить розвиток

програми «органічної праці» [20, с. 36-37]. А «якь буде вихована молоджь наша, така буде наша будучність; якимь духомь перейме ся молоджь, такимь дыхатиме въ будучности нарѡдъ» [64, с. 36]. Щоб виховати освічену, патріотично налаштовану молодь, на думку В. Барвінського, слід зробити так, щоб вона залишилась залежною від свого народу, з ним жила і працювала [35, с. 2], хоча на практиці це не завжди було так [32, с. 1].

Пропозиції В. Барвінського та праця народоців над українськими шкільними книгами викликала невдоволення противників програми «органічної праці», як їх називав В. Барвінський, «ворохобників», які, на його думку, були «без найменшої кваліфікації до того, щоб засідати яко судії над трудною десятилітною працею людей науки» [41, с. 656] і не представили жодних вагомих критичних, науково обґрунтованих аргументів стосовно шкільних книг.

В. Барвінський шукав модель співжиття з іншими народами, щоб припинити ворожість та протистояння русинів і поляків, що заважало реалізації концепції «органічної праці» [33, с. 2]. Він доводив, що не можливий органічний розвиток краю, коли «тільки одна група тьхъ интересѡвъ пануе и на коштѡхъ другихъ розвиваеся» [32, с. 1], намагаючись обґрунтувати свої твердження конкретними фактами з життя галичан на сторінках «Діла». Публіцист вважав, що справжня життєва «органічна праця» в краї не може відбуватися без співучасті українського елемента [4, с. 1] і вона має діяти не лише в Галичині [18, с. 1]. Одночасно він застерігав від можливих звинувачень у національній упередженості.

Бажаючи донести до руського жіноцтва важливість усвідомлення їхньої значущості у творенні народної справи [34], В. Барвінський листувався з прихильницями концепції «органічної праці». У газеті «Діло» він писав: «Головною нашою хобою есть, що може за мало виховуемо такихъ людій твердого характеру, готовыхъ до самопожертвованя, що за мало умѡемо цѣнити такихъ людій... Тутъ головна задача нашого народного вихованя» [18, с. 2]. У цьому контексті публіцист наголошував на важливості створення народного українського інституту для дівчат [38], радо вітав створення у Празі чеського університету і ставив його за приклад для українців [5].

Програма «органічної праці» оберталася навколо освіти та вдалого використання австрійського законодавства та виборчих кампаній. Концепція була спрямована на навчання українців

користуватися своїми правами, а невдачі на виборчих кампаніях, на думку В. Барвінського, мали б не знеохотити, а навпаки, стати закликком для українців звернути увагу на важливість «органічної праці» для просвіти і покращення матеріального становища українського народу [18, с. 1]. Публіцист вважав, що на депутатах лежав головний обов'язок організації українців [39, с. 1]. Він закликав їх до радикальних дій, а не до пустої балаканини [36], незважаючи на те, що в австрійському парламенті їх було небагато.

У своїй програмній заяві від 1877 р. В. Барвінський розглядав суспільство як один цілісний організм, а український народ «органічною цілістю», що повинна гармонійно розвиватись без «ніякої виключної супрематії якої небудь класи чи касты в народнім заступництві» [37, с. 166]. Народовці у своїй програмі відкинули будь-яку пропаганду «насильних переворотів суспільного (не державного) складу нашого народу», поставивши вимогу «органічного» розвитку добробуту народних мас [37, с. 166], який, як вважав В. Барвінський, неможливий без наполегливої праці кожного українця.

Однією із важливих рис концепції «органічної праці» було дотримання засад соціальної солідарності, яка не передбачала якихось поділів на стани в соціальній структурі, а навпаки наполягала на уникненні будь-яких поділів, які можуть виникати на соціальній основі. В. Барвінський наголошував на важливості солідарної діяльності всіх русинів, а не поодиноких верств чи груп, оскільки «обовязкомъ каждой единиць памятати про загаль и для загалу трудитись, щобъ въ добръ загалу и своє добро найти» [27, с. 1]. У публікаціях він закликав усіх русинів до єдності [41, с. 660], до «органічної праці», називаючи «се діло людскости!» [3, с. 22]. Будь-яка праця, на його думку, мала би брати свій початок «отъ першихъ основъ, отъ самого долу а поступати що разъ въ гору отъ степені до степені» [11].

Головною ідеєю життя свого народу В. Барвінський вважав мирну, культурну всенародну працю [22, с. 511] без каст і привілейованого можновладства [2, с. 16], збереження української народності, яку слід «оживити, розвинути и до повного процвіту довести» [28, с. 1]. Таким українське суспільство зможе стати завдяки просвіті і добробуту. Лише спільна праця, активна участь усіх прихильників програми «органічної праці», сумлінне виконання

обов'язків кожного її члена та поширення правди і науки серед народу могли б, на думку публіциста, сприяти утвердженню концепції та вберегти її творців від осуду майбутніх поколінь [13, с. 923].

Навіть таке поняття, як прогрес, мало мати, на думку В. Барвінського, національний характер. Громадський діяч ставив національне питання поруч із поступом на перше місце, а після здобуття свободи «слова й діла» це місце, на його думку, мав би зайняти прогрес, який би уможливив широкий поступ і розвиток руського народу. Тоді вже вільний народ зміг би йти шляхом правдивого поступу і відбиватися від регресивних напрямів [6, с. 387]. Оскільки, за словами В. Барвінського, «история не вертається назад, а людськість не домагається від нас регресу» [2, с. 16], він радив брати з історичного минулого досвід та знання, а в ситуації, коли галицька автономія фактично була перетворена у польську автономію, керуватись програмою «органічної праці», якими б важкими не були шляхи її реалізації [18, с. 1].

Будучи переконаним, що теорія «органічної праці» справді веде до поступу і збереження народності, В. Барвінський закликав українців до спільної праці над «моральнимъ и матеріальнымъ подвиженъемъ цѣлого нашего народа, — праця неутомима, всесторонна, основна и позитивна» [28, с. 1]. На чільне місце В. Барвінський ставив питання морального і матеріального добробуту, а також «перетворення суспільного життя після правил загальної справедливості» та розвитку «так цілості як и кожної єдиниці» [24, с. 711].

Коли теорія «органічної праці» почала втілюватися на практиці, виникли проблеми, зокрема, опір її опонентів. Про це В. Барвінський писав на сторінках «Діла». Складалося враження суспільної дезорганізації, що, на думку публіциста, можна було зарадити шляхом реформаторських дій. Зважаючи на важкий матеріальний стан селянства [40, с. 1], В. Барвінський радив насамперед звільнити народ з лихварсько-банківських боргів, створивши доступну й здорову кредитну організацію, а тоді вже впроваджувати інші економічні реформи для розвитку краю. Другим важливим етапом впровадження «органічної праці» народовець вважав здійснення реформи громад, в основі якої було покладено заснування «шкѣль рѣльничихъ и промысловыхъ въ цѣли пѣднесеня рѣльництва, домового промыслу, ремѣсництва и промыслу дрѣбногo» [11]. Наступною В. Барвінський назвав реформу української повітової і краєвої

автономії. Ці реформи мали б передувати більш широким економічним і суспільно-політичним змінам.

В. Барвінський був переконаний, що можливий лише «органічний ступневий поступ і розвій до що раз кращого устрою суспільного і господарського» [6, с. 387] і виступав за шлях реформ «въ цѣли охорони нашого селянства передь свобѣднѣмъ вызыскованьемъ» [43], а не революції. При цьому зазначалась необхідність наполегливої праці над матеріальними народними справами, здійснення здорової раціональної кредитної та економічної самоорганізації українського народу [45], відкинувши всі формальні суперечки [47, с. 2]. Громадський діяч неодноразово порушував питання налагодження господарських взаємин народу [6, с. 387]. Лише дотримання концепції «органічної праці», на його думку, могло вести український народ із важкого становища [18, с. 1].

Комплекс соціально-економічних питань був важливим елементом програми «органічної праці». В. Барвінський писав про економічну самоорганізацію українського селянства [21], порушував економічні питання галицького господарства та розглядав діяльність галицького господарського товариства [8-10]. Саме «в економічнім помноженю доходових жерел материяльного биту народѣго, (розвій ремесла, промислу, торгівлі и т. д. між нашим народом), в піднесеню кредиту и власної помочи економічної маси народу, в належитім заступництві тих інтересів нашого народу в громаді, повіті, краю и державі и в ширеню почутя нашої народності на підставі нашого историчного житя» [37, с. 166] публіцист бачив покращення добробуту народу. На його думку, «зубожілий, зруйнований та затемнілий народ» [22, с. 511] легко піддається маніпулюванню. Здавна український народ прагнув мати «рівність людей, повне громадське жите, можність жити свѣдно на волі», а це, за словами В. Барвінського, може відбутися лише в самостійній державі [23, с. 570].

В. Барвінський наголошував на соціально-економічних підставах націєтворення, так як усіх українців в Австрійській імперії об'єднують не лише мова, історія й звичаї, а й економічні зацікавлення [42]. Зокрема, він вважав питання добробуту селян та їх економічний розвиток найважливішою проблемою, від вирішення якої залежить існування українців [37, с. 157]. У результаті цього були створені громадські позичальні каси, товариства тверезості, бурси,

проекти ремісничої і господарської шкіл. Таким чином, на думку В. Барвінського, програма «органічної праці» перетворювалася зі слів у діло [2, с. 12].

Позитивно сприйняв громадський діяч представлений перед державною радою проект економічної програми міністерства графа Таффого, який показував шляхи виходу селянства із занепаду, але не торкався важливої, на думку В. Барвінського, податкової реформи і не згадував про реформу внутрішньо-державної адміністрації [12]. Суть економічної програми гр. Таффого було викладено на сторінках «Діла» [62]. В. Барвінський очікував від влади змістовного ефективного проекту щодо виходу з економічної кризи, натомість дочекався новоприйнятого проекту іпотечного краевого банку, який, на його думку, не задовольняв потреби тодішнього економічного становища селян. Публіцист доводив свою думку цитатами з найважливіших параграфів статуту нового банку та заперечував необхідність створення такого банку, який порівняно з уже існуючими не мав ніякої суттєвої різниці [14, с. 1], натомість мав значні організаційні недоліки [16, с. 1]. Складовою концепції «органічної праці» була ліквідація боргів, які В. Барвінський називав «яко неустаюче жерело нашої нужди» [19, с. 1]. Він всіляко пропагував ощадливість, а у міцному господарстві вбачав соціальну базу української нації.

Важливим елементом програми «органічної праці» було формування культу героїв і національних діячів. Вважаючи за джерело для натхнення сформовану на Наддніпрянщині «шевченківську» українську культуру, В. Барвінський був прихильником популяризації творчості та ідей Т. Шевченка, а також ініціатором щорічних ювілеїв пам'яті Кобзаря, які набули великого значення в Галичині. На думку В. Барвінського, Т. Шевченко не лише «оживив забуту й зазмерлу народність, не тільки викликав нову літературу, але й визволив мільйони народу з неволі, проломив историчну судьбу Русі-України, перевернув старий склад соціальний на Україні» [2, с. 7].

До того часу вечори пам'яті Шевченка відбувалися у невеликій громаді майже винятково львівських народовців у малих залах «Руської Бесіди», які могли вмістити до ста чоловік. На думку В. Барвінського, якби народовці мали достатню силу, то найкраще б вшановували пам'ять Т. Шевченка мітингами по всій Галичині. Він наголошував на важливості таких вечорів як засобу привернення молоді до української національної ідеї [66, с. 126].

На Шевченкових вечорах (1875, 1876, 1878, 1881 і 1882 рр.) В. Барвінський виголошував промови, в яких закликав до просвіти і добробуту народу, вказуючи на їхню незаперечну важливість у процесі творення концепції «органічної праці», покликаної сприяти розвитку українського народу як важливого елементу усього людства [2, с. 16]. Така праця — «задача людскості нашого віку!» [2, с. 13], — зазначив він.

Завдяки ініціативі та активній участі В. Барвінського вечори пам'яті Т. Шевченка на початку 1880-х років перетворилися у демонстрацію української національної ідеї, давши галичанам необхідний стимул для поширення народовецьких поглядів та концепції «органічної праці». Щорічні відзначення роковин смерті Т. Шевченка сприяли піднесенню національної свідомості інтелігенції і народних мас, згодом зумовивши створення культу Кобзаря у Галичині [66, с. 126]. У майбутньому В. Барвінський хотів зробити аналіз творчості Т. Шевченка, проте не знав, чи «час, обставини и мій завід, так мало схожий з літературними студиями», дозволять здійснити задумане [25, с. 213].

Ще однією складовою програми «органічної праці» можна вважати активізацію вічевої традиції в Галичині. На вічах здебільшого обговорювалися економічні питання, які доповнювалися національно-політичними, а саме мовної рівноправності та дотримання конституційних прав. На вічі 1880 р. В. Барвінський доповів про шкідливий вплив політичних протистоянь між поляками та українцями на економічний розвиток краю [17, с. 2], звернувши увагу на три основні, на його думку, економічні проблеми: «задовоження селянських и маломіщанських господарств, надмірного обтяження податками и отвореня новыхъ жерель заробкованя» [17].

В. Барвінський закликав українців до «органічної праці» в народній просвіті та покращенні матеріального буття, заперечуючи своїм опонентам те, що це є неможливо, називаючи тодішній час добою народного самопізнання та усвідомлення, об'єднання та зміцнення [18, с. 1], але не приховував невдач у творенні концепції «органічної праці», відверто пишучи про її недоліки на сторінках «Діла» [30, с. 2; 44, с. 2]. На думку В. Барвінського, критика становища українського суспільства мала б активізувати українців до примирення та спільної «органічної праці» [57]. Він закликав до органічної єдності всіх українців [7, с. 1], щоб ті

поставили народні інтереси над особистими. Заклик лідера українського народовського руху С. Качали до «органічної праці» [49] В. Барвінський сприйняв як доказ появи заохочення до всенародної і всесторонньої праці навіть серед людей старших [18, с. 1].

Теоретичні постулати В. Барвінського не завжди знаходили розуміння в реальному житті. Українцям у Галичині не вдалося успішно повторити шлях краківських консерваторів. Серед основних причин В. Барвінський називав загострення українсько-польських взаємин та акцент на внутрішніх дискусіях. Попри очікувані результати у творенні концепції «органічної праці» у 1882 р. було досягнуто незначних успіхів, здебільшого через нестачу «органічного пляну, відповідної енергії и ясної свідомости народної» та через неточності щорічних звітів видавничої діяльності [59, с. 1]. Головні причини у малодієвості програми «органічної праці» В. Барвінський вбачав у самих українцях, а саме їхня «трусливість и непорядність... наше взаимне розъєднанье, наша нетерпимость и отвѣчна слабость братныхъ межиусобищъ» [18, с. 2]. Він наголошував, що подекуди дріб'язкові маловажні справи відволікають українців від головних завдань концепції «органічної праці», ставлячи другорядні завдання за першочергові, тим самим зміцнюючи позицію противників та послаблюючи свою. Непорозуміння між українцями стають зброєю проти них самих [18, с. 2]. В. Барвінський засуджував бездіяльність українців, зокрема, тих «найвиднѣйшій» русинів, що «йдуть самымъ передом, що на нихъ очи всѣхъ малыхъ братьей якъ на провѣдникѣвъ звертаються... тѣ... цураются своєї власной заповѣди, народного обовязку, народной повинности» [29, с. 1].

Як результат творення концепції «органічної праці» наприкінці ХІХ ст. у Галичині з'являються елементи громадянського суспільства [66, с. 121]. Створення відповідних структур, товариств, самоорганізації дало змогу прихильникам теорії вирішити ряд питань без взаємодії з державною владою. Дії народовців сприяли зміцненню національних переконань українців. Наголошуючи на важливості домашнього виховання, популярної літератури, вони фактично виступили за тотальне поширення «органічної праці», яка, на їхню думку, мала обіймати всі аспекти народного життя. Знехтувати таку працю для В. Барвінського означало б «заявляти недостачу власної животности, відказуватись її, значило б бути обоятним на упадок власного народу» [48, с. 951].

В основу програм «органічної праці» за участю В. Барвінського було покладено прагматичні погляди на політику та пріоритетність національних інтересів. Керуючись засадами лібералізму й націоналізму (у широкому значенні), народовець підкреслював необхідність забезпечення природних прав кожної людини, незалежно від її соціального походження, класової належності, релігійних чи світоглядних переконань. Чималу роль у творенні національного відродження та ідеї нації, на думку В. Барвінського, відіграє мова, культурно-побутові особливості та соціально-економічні інтереси. Єдність та спільна діяльність є запорукою успіху реалізації концепції «органічної праці». Публіцист вважав, що «згодою, спільною працею и непоколебимымъ довѣріємъ взаимнымъ» [7, с. 2] русини досягнуть бажаного.

Створення перших програм «органічної праці» визначили стрижневі вектори діяльності народовців. Один із її творців, В. Барвінський, багаторазово звертався до концепції «органічної праці» у своїй публіцистичній спадщині. Ця програма була для нього породженням щоденного аналізу реального життя, спогляданням подій у суспільстві, що пояснює розпорошеність і часті повтори у викладі публіцистом її елементів. У будь-якому разі не можна недооцінити важливий внесок публіцистичної спадщини В. Барвінського у розгляді концепції «органічної праці».

1. *Аркуша О.* Від «подоляків» до «ендеції» (еволюція польсько-українських взаємин на зламі XIX–XX ст.) / *О. Аркуша* // Українсько-польські відносини в Галичині у XX ст. : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 21-22 листоп. 1996 р. — Івано-Франківськ : Плай, 1997. — С. 83-87.
2. *Барвінський В.* Бесіда Володимира Барвінського виголошена на музикально-декляматорськiм вечері у Львові в XV. роковини смерті Тараса Шевченка, дня 11. Марта 1876 / *В. Барвінський* // Додаток до Ч-а 6-го «Правди» р. 1876. — [Львів, 1876]. — 16 с.
3. *Барвінський В.* Бесіда Володимира Барвінського виголошена на музикально-декляматорськiм вечері у Львові в XIV. роковини смерті Тараса Шевченка / *В. Барвінський* // Додаток до 6-го числа «Правди». — Львів : Зъ друкарні Товариства имени Шевченка, 1875. — 24 с.
4. [*Барвінський В.*]. Больше праць и свѣтла! // Дѣло. — 1880. — 21 черв. (3 лип.). — 1880. — С. 1-2.

5. [Барвінський В.]. Братямъ Чехамъ — на zdar! // Дѣло. — 1882. — 3 (15) лют. — С. 1.
6. [Барвінський В.]. Відповідь п. М. П. Драгоманову. (С причини нападів в «Громаді») // Правда. Письмо для словесности, науки и політики / під редакцією Володимира Барвінського. — У Львові : З друкарні Товариства имени Шевченка, під зарядом К. Беднарського, 1879. — Вип. VI. — Рочник XII-ий. — С. 376-390.
7. [Барвінський В.]. Въ оборонѣ чести // Дѣло. — 1880. — 11. (23.) жовт. — С. 1-2.
8. [Барвінський В.]. Галицке товариство господарске. II. // Дѣло. — 1880. — 15. (27.) жовт. — С. 1-2.
9. [Барвінський В.]. Галицке товариство господарске. I. // Дѣло. — 1880. — 11. (23.) жовт. — С. 2.
10. [Барвінський В.]. Галицке товариство господарске. III. // Дѣло. — 1880. — 22. жовт. (3 падолиста). — С. 1-2.
11. [Барвінський В.]. «Економична» пожичка! I. // Дѣло. — 1880. — 28. черв. (10. лип.). — С. 1.
12. [Барвінський В.]. Економична програма министерства графа Таффога // Дѣло. — 1881. — 17 (29) сѣчня. — С. 1.
13. Барвінський В. Запросини до передплати / Барвінський Володимир // Правда. — У Львові, дня 15. (3.) груд. — 1876. — Ч. 23. — Рік IX. — С. 923-924.
14. [Барвінський В.]. Краевый банкъ гипотечный. II. // Дѣло. — 1880. — 14. (26.) черв. — С. 1-2.
15. [Барвінський В.]. Краевый банкъ гипотечный. I. // Дѣло. — 1880. — 11. (23.) черв. — С. 1.
16. [Барвінський В.]. Краевый банкъ гипотечный. III. // Дѣло. — 1880. — 18. (30.) черв. — С. 1-2.
17. [Барвінський В.]. Народне вѣче Русинѡвъ. Во Львовѣ дня 18 (30) листопада 1880. // Дѣло. — 1880. — 26 листоп. (8 груд.). — С. 1-2.
18. [Барвінський В.]. Наші десперанты // Дѣло. — 1881. — 24 марця (5 цвѣтня). — С. 1-2.
19. [Барвінський В.]. Наші довги. I. // Дѣло. — 1880. — 1. (13.) лют. — С. 1-2.
20. [Барвінський В.]. Наші хиби! / В. Б. // Правда. — У Львові, дня 15. (3.) січ. — 1877. Ч. 1. — Рік X. — С. 35-38.
21. [Барвінський В.]. Оглядь на рѡкъ 1880. II. // Дѣло. — 1881. — 7 (19) сѣч. — С. 1.
22. [Барвінський В.]. Погляди на историю руського народу // Правда. — У Львові, дня 31. (19.) липця. 1876. — Ч. 13 и 14. — Рік IX. — С. 505-517.

23. [Барвінський В.]. Погляди на историю руського народу. III. // Правда. — У Львові, дня 15. (3.) серп. 1876. — Ч. 15. — Рік IX. — С. 562-570.
24. [Барвінський В.]. Погляди на историю руського народу. VI. // Правда. — У Львові, дня 30. (18.) верес. 1876. — Ч. 18. — Рік IX. — С. 701-711.
25. [Барвінський В.]. Поезия Т. Шевченка а наше народне жите: Беседа *Володимира Барвінського*, виголошена на литературно-музичнім вечорі дня 15. марця 1878 в память XVII-их роковин смерті Т. Шевченка // Правда (часть литературно-наукова) / під редакцією *Володимира Барвінського*. — [Львів]: накладом з друкарні Товариства имени Шевченка у Львові, під зарядом *Фр. Сарницького*, 1878. — Т. I. — Рочник XI-ий. — С. 213-230.
26. [Барвінський В.]. Политика шовинизму. II. // Дѣло. — 1882. — 13 (25) жовт. — С. 1.
27. [Барвінський В.]. По процесъ о головну зраду // Дѣло. — 1882. — 25 серп. (6 верес.). — С. 1-2.
28. [Барвінський В.]. По процесъ о головну зраду. V. // Дѣло. — 1882. — 21 серп. (2 верес.). — С. 1-2.
29. [Барвінський В.]. По процесъ о головну зраду. IV. // Дѣло. — 1882. — 31 липця (12 серп.). — С. 1-2.
30. [Барвінський В.]. Просвѣтъмся! III // Дѣло. — 1881. — 16 (28) червця. — С. 1-2.
31. [Барвінський В.]. Просвѣтъмся! III // Дѣло. — 1881. — 20 червця (2 липця). — С. 1-2.
32. [Барвінський В.]. Русины а Поляки. II // Дѣло. — 1880. — 4. (16.) жовт. — С. 1-2.
33. [Барвінський В.]. Русины а Поляки. I // Дѣло. — 1880. — 1. (13.) жовт. — С. 1-2.
34. [Барвінський В.]. Руска дѣвоча бурса // Дѣло. — 1881. — 5 (17) серп. — С. 1-2.
35. [Барвінський В.]. Руска молодѣжь а рускій нарѣдъ // Дѣло. — 1880. — 26. сѣчня (7. лют.). — С. 1-2.
36. [Барвінський В.]. Рускі послы въ радѣ держанѣй. IV. // Дѣло. — 1881. — 11 (23) липця. — С. 1.
37. [Барвінський В.]. Слівце до опізнаня. [Відповідь п. Українцєви] (М. Драгоманову) на лист «Опізнаймося» Ч. 1. п 2. «Друга» // Правда. — У Львові, дня 28. (16.) лют. — 1877. — Ч. 4. и 5. — Рік X. — С. 141-166.
38. [Барвінський В.]. Справа — до поясненя // Дѣло. — 1882. — 14 (26) цвѣтня. — С. 1.
39. [Барвінський В.]. Соймъ красвый // Дѣло. — 1880. — 24. мая (5. черв.). — С. 1-2.

40. [Барвінський В.]. Станъ нашего селянства // Дѣло. — 1882. — 3 (15) лют. — С. 1-2.
41. [Барвінський В.]. Сучасна літопись // Правда : місячник для словесности, науки и політики / під редакцією Володимира Барвінського. — У Львові : З друкарні Товариства імени Шевченка, під зарядом К. Беднарського, 1879. — Вип. X. — Рочник XII-ий. За місяць жовт. 1879. — С. 655-660.
42. [Барвінський В.]. Теперѣшна пора а Русины. IV. // Дѣло. — 1880. — 23. сѣчня (4. лют.). — С. 1.
43. [Барвінський В.]. Третій май! // Дѣло. — 1880. — 3. (15.) мая. — С. 1.
44. [Барвінський В.]. Що пишуть газеты? // Дѣло. — 1880. — 9. (21.) серп. — С. 2-3.
45. [Барвінський В.]. Яка будучнѣсть? II. // Дѣло. — 1881. — 8 (20) цвѣтня. — С. 1.
46. Барвінський О. Наші народні хибы и потреби / замѣтки Подолянина // Дѣло. — 1881. — 29 липця (10 серп.). — С. 1-2.
47. Горбачевський А. Володимиръ Барвѣнскій / Антѣнь Горбачевскій // Дѣло. — 1883. — 27 сѣчня (8 лют.). — С. 1-2.
48. Запросини до передплати // Правда. — У Львові, дня 30. (18.) груд. 1877. — Ч. 24. — Рік X. — С. 951-952.
49. Качала С. По вѣчу. VII. / Стеф. Качала // Дѣло. — 1881. — 28 марця (9 цвѣтня). — С. 2.
50. Куций І. Українофільська течія галицької історіографії XIX ст.: концептуалізація історично-цивілізаційної ідентичності / Іван Куций // Історіографічні дослідження в Україні. — Київ, 2008. — Вип. 18. — С. 32-46.
51. Лист Володимира Барвінського до брата Олександра. II. Карльсбад 9. вересня 1882 // Правда : місячник для політики, науки і письменства / видавець і редактор Іван Стронський. — У Львові : З друкарні тов. імени Шевченка, під зарядом К. Беднарського, 1889. — Вип. IV, т. II. За місяць січень. — С. 294-295.
52. Лист Володимира Барвінського до брата Олександра. I. Карльсбад 6 вересня 1882 // Правда : місячник для політики, науки і письменства / видавець і редактор Іван Стронський. — У Львові : З друкарні тов. імени Шевченка, під зарядом К. Беднарського, 1889. — Вип. IV, т. II. За місяць січень. — С. 294.
53. Лист Володимира Барвінського до Льва Гузара // Правда : місячник для політики, науки і письменства / Видає і за редакцію відповідає Павло Кирчів. — У Львові : З друкарні товариства імени Шевченка, під зарядом К. Беднарського, 1890. — Вип. IV, т. II. За місяць січень. — С. 87-88.

54. *Мудрий М.* Українські народні віча у Львові 1880 і 1883 років (місто на шляху до масової політики) // Львів: місто — суспільство — культура : зб. наук. праць / за ред. *Мар'яна Мудрого*. — Львів : ЛДУ ім. Івана Франка, 1999. — Т. 3. — С. 333-347.
55. *Мудрий М.* Формування новочасної національно-політичної культури українського суспільства Галичини (проблема зовнішніх моделей) // Вісник Львівського університету. Сер. історична. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — Вип. 38. — С. 115-147.
56. *Нагёрный В.* О потребъ розвою ремесла въ Галичинѣ / *В. Нагёрный* // Дѣло. — 1881. — 13 (25) мая. — С. 1.
57. Наше теперѣшнє положенъе. III. // Дѣло. — 1883. — 26 лют. (10 март.). — 1883. — Ч.23. Рочникъ IV. — С. 1.
58. *Олезь.* Оглядъ словесной праць Русинѡвъ украинскихъ въ роць 1882 / *Олезь* // Дѣло. — 1883. — 13 (25) сѣчня. — С. 1-2.
59. *Олезь.* Оглядъ суспѡльной праць Русинѡвъ австрійскихъ въ роць 1882 / *Олезь* // Дѣло. — 1883. — 20 сѣчня (1 лют.). — С. 1-2.
60. Організація нашихъ народныхъ силъ. V. // Дѣло. — 1883. — 5 (17) цвѣтня. — С. 1.
61. Ђть редакціи. До нашихъ П. Т. Читателѣвъ! // Дѣло. — 1880. — 29. марта (10. цвѣтня). — С. 1.
62. Переглядъ политичный. Австрійско-Угорска Монархія // Дѣло. — 1881. — 17 (29) сѣчня. — С. 2-3.
63. «Правда», письмо наукове и літературне. Від 1867 до 1883 року // Іван Франко. Бібліографічна спадщина : збірник вибраних праць і матеріалів / упоряд., передм., коментарі та прим. *М. А. Вальо* ; наук. ред. *М. Ф. Нечитайюк* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаніка. — Львів, 2008. — С. 75-84.
64. Споминки про жите и дѣяльнѡсть Володимира Барвѣнського. — У Львовѣ : Коштомъ и заходомъ т-ва «Просвѣта», 1884. — 136 с.
65. [*Франко І.*]. «Правда», письмо наукове и літературне. Від 1867 до 1883 року / *И. Ф.* ; уложений *Володимиром Барвѣнским*, докінчений *Іваном Франком* // Правда : літ. збірник (В доповнене XIII. рочника часописи «Правда»). — У Львові : З друкарні Товариства имени Шевченка, під зарядом *К. Беднарського*, 1884. — С. 274-281.
66. *Янишин Б. М.* Українська міська політична еліта в Галичині та родовський рух останньої третини XIX ст.: становлення та інституційний розвиток / *Б. М. Янишин*. — Київ, 2008. — 320 с.